

הלכות ברכות הנהנין

חידון שריוויה ע"פ פסקי מרן רבינו עובדיה יוסף זיע"א
באישור הרב יצחק לוי שליט"א רב העיר נשר וחבר מועצת הרבנות הראשית לישראל

טריזיה ט"ו בשבט - הלכות ברכות

ט"ו בשבט

1. מה מיוחד ביום ט"ו בשבט?

- יום הדין לאילנות - שביום זה האילנות נידונים.
- ראש השנה למעשרות האילן - שאין לעשר מפרי שגדל לפני ט"ו בשבט על פרי שגדל מיום ט"ו בשבט. וכן הוא ראש השנה לעוד מצוות התלויות בארץ.
- חג לאילנות - שביום זה הנשמות הטמונות באילן מתחדשות, ולכן קוראים תיקון הפירות.
- כל התשובות נכונות.

2. האם מותר להתענות בט"ו בשבט? האם אומרים וידוי/צדקתך ביום זה?

- אין להתענות ולא אומרים וידוי/צדקתך.
- אין להתענות ולא אומרים וידוי, ורק חתן ביום חופתו יתענה.
- מותר להתענות, כי אין חובה לקבוע סעודה ביום זה, אבל לא אומרים וידוי.

3. מה הטעם שנהגו בליל ט"ו בשבט לעטר את השלחן בפירות?

- כדי להודות לה' שאחר אלפיים שנה חזרנו אל "ארץ זבת חלב ודבש".
- כדי שיזכרו שהוא ר"ה לאילנות ולא ישכחו לעשר את כל הפירות החדשים.
- כדי שיזכרו שהוא ר"ה לאילנות ויתפללו עליהם שיתברכו בזמן חניטתם.

הלכות ברכות

פת הבאה בכסנין

4. מהו שיעור קביעות סעודה על פת הבאה בכסנין?

- א. 72 גרם.
- ב. 162 גרם.
- ג. 216 גרם.

5. מהי "פת הבאה בכסנין" שמברכים עליה "מזונות"?

- פת שהיא גם כיס [ממולאת בדבר שאינו מתלפת עם הפת], גם מתוקה [שיהיה מתיקות בעיסה] וגם נכססת [פריכה].
- פת שהיא או כיס [ממולאת בדבר שאינו מתלפת עם הפת], או מתוקה [שיהיה מתיקות בעיסה], או נכססת [פריכה].
- חתיכת פת קטנה פחות מכזית הנכנסת לכיס.

6. מה מברכים על פיצה?

- א. על משולש אחד מזונות, ועל שני משולשים המוציא.
- ב. אם נילווה בחלב או סוכר או הרבה שמן וניכר טעמם - מזונות, ואם אוכל 216 גרם יברך המוציא. אבל אם לא ניכר טעם החלב או הסוכר - המוציא.
- ג. המוציא, ואם הגבינה והרסק הם הרוב - שהכל.

7. מה מברכים על מצה?

- א. מצה קשה: בפסח המוציא, בשאר ימות השנה מזונות. מצה רכה: המוציא.
- ב. מפסח ראשון עד פסח שני המוציא, בשאר ימות השנה מזונות.
- ג. המוציא.

8. קובע סעודה על סופגניה [אוכל 216 גרם], מה יברך?

- א. המוציא.
- ב. מזונות.
- ג. תלוי אם היא מעיסה קשה או רכה.

שכח והכניס לפיו אוכל בלא ברכה

9. שכח והכניס לפיו אוכל או משקה בלא ברכה, מה יעשה?

- א. משקה: בולעו. ויהרהר הברכה בלבו בעוד המשקה בפיו. ואם שותה עוד יאמר: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ויברך. אוכל: יפלטנו ויברך עליו, ואם כשפולטו הוא נמאס, יסלקו לצד פיו ויברך.
- ב. פטור מלברך, כי הוא אנוס.
- ג. חייב לפלוט ולברך, אף אם יפסיד המאכל, כי מי שאינו מברך נחשב גזלן.

דין היין שפוטר שאר משקים

10. האם המברך על מעט יין [פחות מרביעית] פוטר את שאר המשקים, והאם המברך על מעט פת [פחות מכזית] פוטר את שאר המאכלים?

- א. לא, כי אין זו אכילה או שתיה חשובה.
- ב. כן, כי ברכת "הגפן" או "המוציא" היא שפוטרת הכל, ולא כמות האכילה.
- ג. יין: כן, ובלבד ששאר המשקים היו לפניו או שהיה בדעתו לפוטרם. פת: לא, כי אין על זה שם סעודה.

11. בשבת, אחר תפלה בנץ החמה, מקיימים שיעור תורה, ועושים שם קידוש, האם צריכים לברך על המשקים?

- א. אם בשעת הקידוש כיוונו על המשקים - לא, ואם לא כיוונו - כן.
- ב. מי שטעם מהיין - לא, ומי שלא טעם מהיין - כן.
- ג. לא.

תשובות:

1. ב. 2. א. 3. ג. 4. ג.
5. ב. 6. ב. 7. א. 8. ב.
9. א. 10. ג. 11. ב.

ברכת הטוב והמטיב על היין

12. האם מברכים "הטוב והמטיב" על יין מועט [פחות מרביעית]?

- כן, כי ברכה ראשונה מברכים גם על שתיה מועטת.
- לא, כי "הטוב והמטיב" מברכים על שתיה חשובה.
- לא, כי אם שותה מעט מראה שיין זה אינו משובח דיו.
- תשובות ב' וג' נכונות.

13. הביאו לו יין אחר שהוא משובח מן הראשון, והיין הראשון נגמר, האם יברך "הטוב והמטיב"?

- כן, כדעת מרן הבית יוסף והרמ"א.
- לא, אף שדעת מרן ורמ"א לברך, יש חולקים וספק ברכות להקל.
- לא, ואין חולק על זה.

14. מי שאינו יודע אם היין השני יותר משובח מהראשון, אבל אינו יודע שהוא יותר גרוע, האם יברך עליו "הטוב והמטיב"?

- כן, כי מספיק שלא ידוע שהוא יותר גרוע.
- לא, כי יכול לברר טיבו של היין.
- לא, ספק ברכות להקל.

נטילת ידיים

15. בנטילת ידיים על הפת, מתי הזמן הנכון לברך "על נטילת ידיים"?

- בזמן הניגוב.
- קודם הניגוב.
- אחר הניגוב.

16. ומי שניגב ולא בירך, מה דינו?

- יברך מיד, כדין ברכת "אשר יצר".
- ילכלך ידיו, וישוב ויטול ויברך.
- הפסיד הברכה.

ברכת המזון

17. השומע קדיש וקדושה בזמן שמברך בהמ"ז/מעין שלש, האם יפסיק לענות?

- ימשיך כרגיל, ובפרט בבהמ"ז שהיא מהתורה.
- יפסיק ויענה, וכמו בדין ברכות ק"ש וכן אשר יצר ונפשות.
- יפסיק בשתיקה וישמע, וירוויח מצוה כאילו ענה, כדין שומע כעונה. ואחר ברכה רביעית כשאומרים "הרחמן" רשאי לענות.

18. המברך ברכת המזון ולא השמיע לאזנו, האם יצא ידי חובה?

- יצא, ואם שבע לא יצא.
- בדיעבד יצא.
- יחזור ויאכל כדי שיברך ברכת המזון וישמיע לאזנו.

אמן אחר ברכותיו

19. מתי חז"ל אמרו על העונה אמן אחר ברכותיו "הרי זה משובח", ומתי "הרי זה מגונה"?

- כשעונה על הרבה ברכות יחד, כמו אחר "בונה ירושלים" בבהמ"ז, הרי זה משובח. אך אם עונה על ברכה אחת, הרי זה מגונה.
- כשכוונתו לשם שמים הרי זה משובח, אך כשמטרתו להתגאות בברכותיו, הרי זה מגונה, כנאמר: "נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה".
- שתי התשובות נכונות.

ברכת המזון בשבת וחג

20. בבהמ"ז בשבת וחג, טעה והתחיל "יעלה ויבא" לפני שאמר "רצה והחליצנו", מה יעשה?

- יפסיק מיד כשנזכר, ויאמר "רצה", ויחזור לומר "יעלה ויבא".
- יסיים "יעלה ויבא" ואחר כך יאמר "רצה", וטוב שבאמצע "יעלה ויבא" יאמר "את יום השבת הזה ואת יום חג פלוני הזה".
- יסיים "יעלה ויבא", ואחר חתימת "בונה ירושלים" יברך "אשר נתן שבתות למנוחה".

21. מי ששכח/ה "יעלה ויבא" בבהמ"ז ביום טוב, והתחיל/ה "לעד האל אבינו", מה יעשה?

- איש: רק אם יו"ט חל בשבת חוזר לראש. אשה: לא חוזרת כלל.
- האיש חוזר לראש, והוא הדין לאשה, כי יש צד שגם היא מחויבת בבהמ"ז מהתורה, וספק דאורייתא לחומרא.
- איש: רק בליל ראשון של פסח וסוכות חוזר לראש, אשה: רק בליל ראשון של פסח חוזרת לראש.

22. איש או אשה ששכחו לומר "רצה" בסעודה שלישית, מה דינם?

- לא חוזרים לראש, והאיש שנזכר אחר "בונה ירושלים", יברך "אשר נתן".
- לא חוזרים לראש, והאיש או האשה שנזכרו אחר "בונה ירושלים", יברכו "אשר נתן" בשם ומלכות.
- אם נזכרו לפני בונה ירושלים, חוזרים לראש, ואם לאחר מכן, ימשיכו כרגיל ולא יברכו "אשר נתן".

תשובות:

12. א. 13. ב. 14. א. 15. ב.
16. ג. 17. ג. 18. ב. 19. א.
20. ב. 21. ג. 22. א.

ברכת היין ופירות האילן

23. בירך על גידולי מים או על כמהין ופטריות "העץ" או "האדמה", האם יצא ידי חובה?

- בדיעבד יצא.
- לא יצא.
- גידולי מים: יצא. כמהין ופטריות: לא יצא.

24. הסוחט פירות ושותה את המשקה שלהם, כגון מיץ תפוזים או תפוחים, מה יברך? ואם ריסק את הפירות מה יברך?

- סחט: "שהכל", כי אין זה עיקר הפרי. ריסק: "העץ", כי זה עיקר הפרי.
- סחט: "העץ", כדין מי שלקות. ריסק: "שהכל", כי לא ניכרת צורת הפירות.
- לעולם מברך "שהכל", כי אין זה עיקר הפרי, ולא ניכרת צורתו.

25. מה מברכים על חלב קוקוס?

- "העץ", ואם אוכל גם מהאגוז שברכתו "העץ", יברך על החלב "שהכל".
- "שהכל", ואם אכל מהאגוז שברכתו "העץ", פטר את המים שבתוכו.
- "האדמה", כדין המברך על דבר שאיננו עיקר הפרי.

26. שלש ליטר מים שבישלו בהם קילו צימוקים לחים, מה ברכתם?

- "הגפן".
- "העץ".
- "שהכל".

27. מתי מברכים "העץ" על פרי, האם כשהוא חי או כשהוא מבושל?

- כשהוא חי יברך "העץ", כדרך גידולו על העץ.
- תלוי איך רגילים לאוכלו, ובאופן שהרגילות לאכלו יברך "העץ".
- כשהוא חי יברך "העץ", וכשהוא מבושל רק אם לא נשתנה צורתו יברך "העץ".

28. המוצץ פירות כגון תפוז, מה יברך? והאם יברך ברכה אחרונה?

- הלועס בשיניו יברך "העץ", ועל כזית יברך ברכה אחרונה. והמוצץ בשפתיו לא יברך, כיון שאין זו דרך אכילה.
- הלועס בשיניו יברך "שהכל", ולא יברך ברכה אחרונה. והמוצץ בשפתיו לא יברך, כיון שאין זו דרך אכילה.
- הלועס בשיניו יברך "העץ", ועל כזית יברך ברכה

אחרונה. והמוצץ בשפתיו יברך "שהכל", ולא יברך ברכה אחרונה.

ברכת פירות הארץ

29. בירך "העץ" על בננה, האם בדיעבד יצא?

- כן.
- לא.
- לכתחילה ברכתה "העץ", כי היא גדלה על עץ בננות.

ברכות על יתר מאכלים ומשקים

30. בירך "האדמה" על בשר, גבינה, ביצים וחלב, האם יצא ידי חובה?

- לא יצא.
- יצא, כי גם המאכלים הללו הם מבעלי חיים שניזונו מתנובת האדמה.
- על בשר שהוא מגוף הבהמה יצא, כי היא ניזונת מהאדמה, אך על גבינה, חלב וביצים, לא יצא.

31. הגומע ביצה אחת כשהיא חיה, מה יברך? והאם יברך ברכה אחרונה?

- לא יברך כלל.
- "שהכל", וברכה אחרונה לא יברך.
- "שהכל" ו"נפשות".

32. כמה אחוזים של ענבים צריכים להיות בין על מנת לברך עליו "הגפן" ולקדש עליו?

- 17%.
- רוב, ועדיף כמה שיותר.
- 95%.

33. האם מברכים על תרופות?

- לא.
- כן, כי נהנה מרפואתן.
- אם טעמם טוב, יברך.

34. חולה שיש בו סכנה והוצרך לאכול מאכל איסור, האם יברך עליו?

- כן.
- לא.
- מחלוקת, וספק ברכות להקל.

35. אוכל שיהודי בישלו בשבת לצורך חולה שיש בו סכנה, האם מברכים עליו?

- כן.
- לא.
- מחלוקת, וספק ברכות להקל.

תשובות:

23. א. 24. א. 25. ב. 26. א.
27. ב. 28. ג. 29. א. 30. א.
31. ב. 32. ב. 33. ג. 34. ג. 35. א.

דיני הפסק וטעות בברכות

42. פרי שמוספך בו אם ברכתו "העץ", או "האדמה", ואין לו אפשרות לברך מה יברך עליו?

- "האדמה".
- "שהכל".
- תלוי אם הוא ספק מצד הדין או ספק מצד המציאות.

43. בירך על מאכל ולפני שטעם הפסיק בדיבור, האם יחזור לברך?

- יחזור.
- לא יחזור.
- רק אם הפסיק בדבר שאינו מעניין האכילה יחזור.

44. חברים שעוסקים בתורה, ומגישים להם מדי פעם תה או קפה, מתי יברכו עליו?

- בכל פעם שמגישים להם.
- בפעם הראשונה ששותים, אלא אם כן יצאו מפתח בית המדרש.
- בפעם הראשונה ששותים, אא"כ יצאו מביהמ"ד, אבל אם הניחו מקצת חברים לא יחזרו לברך.

45. אכל תפוחים ונגמרו, ולאחר מכן הביאו לו אגסים, האם יברך עליהם?

- כן.
- לא, אלא אם כן האגסים חשובים בעיניו יותר ולא כיוון בפירוש לפטרם.
- אם מהתחלה חשב לאכול עוד פירות - לא, ואם לא חשב - כן.

46. כיצד מברכים, בורא "פרי" העץ [דגוש], או "פרי" [רפוי]?

- דגוש, ככל בג"ד כפ"ת בראש מלה.
- רפוי, כי יש מאותיות אהו"י לפניו.
- לא משנה, העיקר שיכוין ליבו לשמים.

ברכה מעין שלש

47. אכל 216 גרם אטריות, ובירך "המוציא", או ברכת המזון, האם יצא?

- לא.
- כן.
- "המוציא" - לא, ברכת המזון - כן.

48. מה מברכים על שלוח?

- "מזונות".
- "האדמה".
- "שהכל".

49. מה מברכים על פריכיות אורז וכן פריכיות תירס?

- פריכיות אורז: "מזונות". פריכיות תירס: "האדמה".
- "האדמה".
- "שהכל".

36. חולה שיש בו סכנה האוכל ביום הכפורים, האם יברך?

- לא, כי הוא אוכל לאנסו, ואנוס רחמנא פטריה.
- לא, ורק אם אכל בסוף התענית, והגיע צאת הכוכבים יברך ברכת המזון.
- יברך, ובבהמ"ז יזכיר "יעלה ויבא" ויאמר: "את יום הכפורים הזה ואת יום סליחת העוון הזה".

37. מה מברכים על ריבה של חבושים או תפוחי עץ שמרקחים אותם בסוכר?

- "העץ".
- "שהכל".
- "העץ", ואם הם שחוקים ומרוסקים ביותר "שהכל".

38. מה מברכים על במבה?

- "שהכל", כי יש מחלוקת, ועל הכל אם בירך שהכל - יצא.
- "האדמה", כי התירס מזן מיוחד שנועד לבמבה, ואין לחשוש לברכה לבטלה כי כולם מודים שהתירס גדל מהאדמה, ועדיף לברך את הברכה המבוררת.
- "שהכל", כי צורת התירס לא ניכרת.

39. השותה משקים ואינו צמא, האם יברך עליהם "שהכל" ו"נפשות"?

- על כל המשקים לא יברך, ועל מים יברך.
- על כל המשקים יברך, ועל מים לא יברך כלל.
- על כל המשקים יברך, ועל מים לא יברך שהכל, אבל יברך נפשות.

ברכת ירקות

40. מה מברכים על המים של מרק ירקות?

- "האדמה".
- "האדמה", ואם יש במרק בשר, הבשר עיקר, ומברך על המים "שהכל".
- "שהכל", ואם אוכל גם מהירקות יברך על הירקות ויפטור את המים.

41. האוכל מרק עם שקדי מרק, קרוטונים, אטריות [מה' מיני דגן], מה יברך?

- יברך על המרק, כי בלעדיו לא היה אוכל שקדי מרק, ובפרט שהשקדי מרק נקראים על שמו.
- תלוי, אטריות שהם חלק מהתבשיל, יברך עליהם, אך שקדי מרק וקרוטונים באו רק להטעים, ולכן אפילו אם הם עיקר אצלו יברך על המרק.
- אם הם באים להטעים את המרק מברך מזונות ופוסט המרק.

תשובות:

36. א. 37. א. 38. ב. 39. ב.
40. א. 41. א. 42. א. 43. א.
44. ב. 45. ב. 46. א. 47. א.
48. ב. 49. ב.

50. אכל אורז ובירך "על המחיה", או ברכת המזון, האם יצא?
 א. לא.
 ב. "על המחיה" - כן, ברכת המזון - לא.
 ג. כן.

51. עוגת טורט שרובה סוכר וביצים, והמיעוט קמח [יש לפחות ששית קמח], מה מברכים עליה?
 א. "מזונות", ו"על המחיה".
 ב. "שהכל" ו"נפשות", כי בכל התורה הולכים אחר הרוב.
 ג. "מזונות", ולא יברך ברכה אחרונה.

52. אכל כזית עוגה, ואכל מעט פרי משבעת המינים, או שתה מעט יין, האם יכול לכלול אותם בברכת על המחיה?
 א. כן, כי גם ככה מברך ברכה אחרונה על העוגה.
 ב. לא, כי לא אכל מהם כשיעור.
 ג. כן, בתנאי שאכל מהפרי לפחות 18 גרם, ומהיין לפחות כזית.

53. האוכל כזית מפירות שבעת המינים, ואכל גם כזית תפוחים וכיצא בזה, מה יברך ברכה אחרונה?
 א. מעין שלש.
 ב. "נפשות" ואחר כך מעין שלש.
 ג. מעין שלש ואחר כך "נפשות".

54. האוכל כזית "על המחיה", וכזית "נפשות" שהם לא מהצומח, איזו ברכה יקדים?
 א. נפשות.
 ב. על המחיה.
 ג. איזה שירצה.

55. האוכל כזית מפירות שבעת המינים, ואכל גם כזית פירות האדמה, מה יברך ברכה אחרונה?
 א. מעין שלש.
 ב. נפשות ואחר כך מעין שלש.
 ג. מעין שלש ואחר כך נפשות.

56. האוכל כזית אורז וכזית מאכל מחמשת מיני דגן, מה יברך ברכה אחרונה?
 א. יברך על המחיה בלבד.
 ב. יברך "נפשות" על הכל.
 ג. יברך "על המחיה", ולאחר מכן "נפשות", כסדר חשיבותן.

57. מי שצריך לברך בהמ"ז או מעין שלש או "נפשות", ושוב נתחייב בברכת "אשר יצר", איזו ברכה יקדים?
 א. יקדים בהמ"ז ומעין שלש, אלא אם כן חושש שישכח לברך "אשר יצר". ואם נתחייב ב"נפשות", יקדים לברך "אשר יצר".
 ב. לעולם יסמוך "אשר יצר" לנקביו, כי גם ככה הפסיק בין האכילה לברכה אחרונה ע"י שיצא לנקביו.
 ג. איזה שירצה.

58. על איזו ברכה טוב לומר "ברוך הוא וברוך שמו"?
 א. על כל ברכה.
 ב. על חזרת הש"ץ.
 ג. על כל ברכה שלא מתכוין לצאת בה ידי חובה.

ספק וטעות בברכת המזון

59. בכל הברכות, המסתפק אם בירך, האם יחזור לברך?
 א. לא.
 ב. לא, חוץ מברכת המזון שיחזור על כולה.
 ג. לא, חוץ מברכת המזון שיחזור על שלשת הברכות הראשונות, ואת הרביעית נכון להרהר.

60. אשה שנסתפקה אם בירכה ברכת המזון, האם תחזור לברך?
 א. כן, כדין האיש.
 ב. לא, אלא אם כן קיבלה טלפון שיש לתלות שלא בירכה.
 ג. לא, אבל נכון שתחזור בהרהור, ועדיף שתשמע מאיש או אישה שמברכים, ותצא מהם ידי חובה.

61. אכל 216 גרם פת הבאה בכיסנין, ונסתפק אם בירך בהמ"ז, האם חוזר?
 א. כן.
 ב. לא.
 ג. יברך "על המחיה".

62. אכל פת ובירך מעין שלש, האם יצא ידי חובה?
 א. מחלוקת, ובדיעבד יצא, שספק ברכות להקל.
 ב. לא יצא, ועליו לברך ברכת המזון.
 ג. יצא, בתנאי שאכל גם אטריות וכדומה שברכתם "מזונות" ו"על המחיה".

האוכל ושותה פחות מכשיעור

63. מהו שיעור ברכה אחרונה - ברכת המזון, או מעין שלש?
 א. כביצה - 54 גרם.
 ב. כזית - 27 גרם.
 ג. ברכת המזון: כביצה. מעין שלש: כזית.

תשובות:

50. ג. 51. א. 52. ג. 53. א.
 54. ב. 55. ב. 56. א. 57. א.
 58. ג. 59. ג. 60. ג. 61. א.
 62. א. 63. ב.

דיני קדימה בברכות

71. האם הכלל שאומרים - מג"ע א"ש - הוא נכון?

- א. ודאי, איזו שאלה.
- ב. נכון למנהג בני אשכנז, אך לבני ספרד הנהגים כדעת השלחן ערוך, העיקר לברך מזונות בראשונה ושהכל באחרונה.
- ג. נכון, כי ע"י הברכה אדם מבטל את כוחו העצמי, כנאמר "שכחו אל מושיעם עושה גדולות במצרים". ומייחס הכל לה', כנאמר: "טוב שפל רוח את עניים מחלק שלל את גאים".

72. היו לפניו פירות האילן: ענבים, רימונים, תמרים ותפוחים, על איזה פרי מהם יברך?

- א. על אחד מפירות שבעת המינים.
- ב. על התמרים, שהם שני "לארץ".
- ג. על איזה שירצה.

73. היו לפניו פרי העץ ופרי האדמה, איזה מהם יקדים?

- א. יקדים את פרי העץ.
- ב. יקדים את פרי העץ, ובלבד שהוא משבעת המינים.
- ג. איזה שירצה יקדים, אפילו אם פרי העץ הוא משבעת המינים.

74. היו לפניו יין ותמרים, איזה מהם יקדים?

- א. על איזה שירצה, כיון שאין ברכותיהם שוות.
- ב. על היין, שהיא ברכה חשובה.
- ג. על התמרים, כי התמרים הם שני "לארץ", והענבים שלישי "לארץ".

75. היו לפניו פירות משבעת המינים וטעה והקדים לברך על תפוח, האם יחזור לברך עליהם?

- א. כן, כי אם לא יברך עליהם הרי הוא מחסיר משבח פירות שנשתבחה בהם הארץ.
- ב. לא, כי כל סדר הקדימה הוא רק לכתחילה.
- ג. שוב לא יאכל משבעת המינים, כדי שלא לפגום שבחם.

76. היו לפניו תפוח ובננה, כיצד ינהג?

- א. יקדים לברך על התפוח, ויכוין שלא לפטור את הבננה שברכתה שנויה במחלוקת, ואח"כ יברך על הבננה.
- ב. יברך על הבננה, ויפטור את התפוח, שהרי אם בירך "האדמה" על פרי העץ יצא.
- ג. איזה שירצה יקדים.

77. היו לפניו אורז וירקות מבושלים, כיצד ינהג?

- א. יקדים לברך על האורז שברכתו "מזונות".
- ב. יערב את האורז יחד עם הירקות, ויברך לפי הרוב.
- ג. יקדים לברך על הירקות ויכוין שלא לפטור את האורז שברכתו שנויה במחלוקת, ואח"כ יברך על האורז.

תשובות:

64. א. 65. ג. 66. א. 67. ב.
68. ג. 69. ב. 70. ג. 71. ב.
72. ב. 73. ג. 74. א. 75. ב.
76. א. 77. ג.

64. תוך כמה זמן צריך לאכול כזית או לשותות רביעית, בכדי לברך ברכה אחרונה?

- א. אכילה: בכדי אכילת פרס - 7.5 דקות. שתיה: בתוך כדי שתיית רביעית.
- ב. גם אכילה וגם שתיה, בכדי אכילת פרס - 7.5 דקות.
- ג. 72 דקות, כדי שלא יספיק להתעכל המזון שבמעיו.

65. השותה תה או קפה קר, שיעור רביעית בבת אחת, האם יברך "נפשות"?

- א. כן.
- ב. לא.
- ג. תה: כן. קפה: לא.

66. אכל שני מאכלים שונים שברכתם "נפשות", או שני מאכלים שברכתם "על המחיה", ומוכל אחד מהם אכל חצי כזית, האם מצטרפים לברכה אחרונה?

- א. כן.
- ב. לא.
- ג. מעין שלש: לא. נפשות: כן.

67. שתה מים כמעט רביעית, ואכל ביצה בשיעור חצי כזית, האם יברך "נפשות"?

- א. כן, כי בצירוף שניהם יש שיעור לברכת "נפשות".
- ב. לא, כי אכילה ושתייה אינם מצטרפים.
- ג. כן, בתנאי ששתה תוך כדי האכילה.

68. מי שרוצה לאכול ענב שלם, או פלח של תפוח [מכזית], או 18 גרם מאכל, או כזית יין, מה נייעץ לו?

- א. שיאכל, ולא יברך ברכה אחרונה.
- ב. שיאכל, ולא ישכח לברך ברכה אחרונה.
- ג. שלא יאכל כשיעורים אלו כלל, כי יש ספק אם לברך עליהם ברכה אחרונה, אלא או שיאכל פחות, או שיאכל כזית מאכל וישתה רביעית יין.

69. אכל פת או פירות יותר משיעור כזית, והקיא הכל, האם יברך ברכה אחרונה?

- א. כן, כי אפילו שהקיא עליו להודות לה' על אכילתו.
- ב. לא, שהרי זה דומה למי שכבר נתעכל המזון שבמעיו.
- ג. תלוי, אם אכל אוכל מקולקל והיתה סבירות שיקיא, לא יברך, ואם לא - יברך.

70. הטועם את התבשיל לבדוק אם חסר מלח או תבלין, האם יברך?

- א. יברך, כי אולי ינהג מהטעם.
- ב. אם בולע - יברך, ואם לא בולע - לא יברך.
- ג. לא יברך.

שהעיקר פוטר הטפל

78. האוכל תבשיל אורז שעירבו בו גזר ובשר להטעימו, מה יברך?

- א. "מזונות", ואם רוצה לאכול תחילה את הבשר או הגזר, יקדים לברך עליהם, ואח"כ יברך על האורז.
- ב. "מזונות", ולא יברך על הבשר והגזר כי הם טפלים לאורז.
- ג. "האדמה", כי יש אומרים שזו הברכה על האורז, ובצירוף הגזר הם הרוב.

79. האוכל עלי גפנים שממולאים באורז ובשר [שנקראים יברק], מה יברך?

- א. "שהכל", כי העיקר הוא הבשר.
- ב. "שהכל", כי על הכל אם אמר "שהכל" יצא.
- ג. "מזונות", כי האורז שהוא הרוב - הוא העיקר.

80. מי שנוזק לתרופה מדה, ונותן עמה בפיו מיני מתיקה למתיקה, האם צריך לברך עליהם?

- א. לא, כי התרופה עיקר.
- ב. כן, בתנאי שגם בלי התרופה היה אוכל ממני המתיקה.
- ג. כן, ואע"פ שעיקר כוונתו לרפואה, כיון שלא מברך על התרופה יברך עליהם.

81. מה מברכים על קסטה, וכן על גלידה בגביע?

- א. "שהכל", כי הגלידה עיקר.
- ב. קסטה: "מזונות". גלידה בגביע: "שהכל".
- ג. "מזונות", כי לעולם חמשת מיני דגן הם העיקר.

82. האוכל עוגה ושותה תה, האם יברך על התה או שהוא נחשב טפל?

- א. יברך.
- ב. לא יברך.
- ג. אם בלי העוגה היה שותהו יברך עליו, ואם לא - לא.

בברכה צריך להיות שם ומלכות

83. בירך ודילג על תיבת "העולם" האם צריך לחזור ולברך?

- א. לא, כי הזכיר את שם ה'.
- ב. כן.
- ג. כן. ואם אמר "המלך" ולא אמר "העולם", יצא.

ברכות הריח

84. המריח אתרוג או לימון מה יברך?

- א. "הנותן ריח טוב בפירות".
- ב. "בורא מיני בשמים".
- ג. לא יברך.

85. האם מברכים על בושם סינטטי?

- א. לא, כיון שאין בעצמותו ריח טוב.
- ב. כן, "בורא מיני בשמים".
- ג. סב"ל.

86. האם מברכים "שהחיינו" על ריח המתחדש משנה לשנה?

- א. כן.
- ב. לא.
- ג. רק על "עצי בשמים".

87. האם מברכים ברכה אחרונה על ריח טוב?

- א. לא.
- ב. כן, אפילו הריח כל שהוא.
- ג. כן, רק אם הריח בכדי שיעור שתיית רביעית.

88. מי שבירך על עצי בשמים "בורא עשבי בשמים", וכן להיפך, האם יצא?

- א. יצא.
- ב. "בורא עשבי" על עצי בשמים יצא, "בורא עצי" על עשבי לא יצא.
- ג. לא יצא.

89. בירך "בורא מיני בשמים" על עצי או עשבי, האם יצא?

- א. יצא.
- ב. לא יצא.
- ג. על עצי - לא יצא, ועל עשבי - יצא.

90. המסופק אם הבושם "עצי" או "עשבי", מה יברך?

- א. לא יברך.
- ב. "עשבי".
- ג. "מיני".

91. בירך "שהכל" על ריח טוב, האם יצא?

- א. לא יצא.
- ב. יצא.
- ג. רק על דבר שברכתו "מיני" יצא.

92. מה מברכים על ריח הציפורן?

- א. "עצי".
- ב. "מיני".
- ג. "עשבי".

93. מה מברכים על צמח הנקרא "ריחאן תימני"?

- א. "עצי".
- ב. "עשבי".
- ג. "מיני".

94. מה מברכים על ריח הנענע?

- א. "עצי".
- ב. "עשבי".
- ג. "מיני".

תשובות:

- 78. א. 79. ג. 80. ג. 81. ב. 82. א.
- 83. ג. 84. א. 85. ב. 86. ב.
- 87. א. 88. ג. 89. א. 90. ג. 91. ב.
- 92. א. 93. א. 94. ב.

95. שמן שֶׁשָּׁמֹן, והבשמים בתוכו, האם יברך עליו ברכת הבשמים?

- א. כן, אם בשמו בעצי - "עצי", אם בעשבי - "עשבי", ואם בשמו בשניהם - "מיני".
- ב. לא, כיון שאין עיקר הריח ממנו.
- ג. כן, "בורא מיני בשמים".

96. שמן שֶׁשָּׁמֹן, וסננו והוציא ממנו הבשמים, מה יברך עליו?

- א. "בורא שמן ערב".
- ב. מחלוקת, ונכון להזהר מלהריח בו.
- ג. תלוי במה בשמו.

97. האם מברכים על פת חמה שיוצא ממנה ריח טוב?

- א. כן, "הנותן ריח טוב בפת".
- ב. כן, "בורא מיני בשמים".
- ג. מחלוקת, וספק ברכות להקל.

98. קפה חמה כתושה או טחונה, וריחה הטוב נודף, האם יברך?

- א. כן, "בורא מיני בשמים".
- ב. אסור לברך על ריח הקפה.
- ג. המברך "הנותן ריח טוב בפירות" יש לו על מה שיסמוך.

99. האם מברכים על מטהר אויר?

- א. כן, ובלבד שבשעת הברכה יהיה מחוץ לבית הכסא.

- ב. לא, כי אינו עשוי אלא להעביר ריח רע.
- ג. תלוי, אם מתכוין להריח בו את ריחו הטוב - יברך, ואם התז בו רק בכדי להעביר הריח הרע - לא יברך.

100. האם מברכים על טבק הרחה שיש בו ריח טוב של בשמים?

- א. לא.
- ב. כן, "בורא מיני בשמים".
- ג. כן, בתנאי שמניחו על אצבעו.

101. האם מותר לברך על ריח טוב של מאכל האסור באכילה?

- א. מותר לברך ולהריח בו.
- ב. מותר להריח, אך אסור לברך, כי בוצע בירך ניאץ ה'.
- ג. אסור ליהנות מדבר שהקב"ה אסרו באכילה.

102. האם מותר להריח פרי "ערלה" או "כלאי הכרם"?

- א. מותר, אך לא יברך ברכת הריח.
- ב. מותר, ויברך ברכת הריח.
- ג. אסור להריח בו, כי הוא אסור בהנאה.

103. פרי או הדס המחוברים לאדמה, האם מותר בשבת לברך עליהם ברכת הריח?

- א. אסור, שמא יתלוש.
- ב. פרי - אסור, הדס - מותר.
- ג. מותר.

עוד שאלות לט"ו בשבט – בהלכה ובאגדה

104. באיזה חודש מברכים ברכת האילנות?

- א. ניסן.
- ב. שבט.
- ג. תשרי.
- ד. ניסן, אך מי שלא בירך בניסן ועדיין רואה פריחה, יכול לברך אף באייר.

105. איזו ברכה כולם מודים שהיא מן התורה?

- א. ברכות קריאת שמע.
- ב. ברכות התורה.
- ג. ברכת המזון [לאיש].
- ד. ברכת מעין שלש.

106. זיתים ורימונים, מי מהם קודם?

- א. רימונים כי הם פירות גדולים יותר מהזיתים.
- ב. זיתים, כי קרובים יותר ל"ארץ".
- ג. מה שירצה יקדים.
- ד. החביב קודם.

107. איזה פרי המשקה היוצא ממנו אין מברכים עליו?

- א. זיתים, כשהשמן בפני עצמו.
- ב. תאנים ורימונים.
- ג. לימון חמוץ.
- ד. תשובות א' וג' נכונות.

108. מדוע אין מברכים על רחיצה, סיכה, ושאר ההנאות?

- א. כיון שמברכים רק על דברים שהם לקיום האדם בלבד.
- ב. כי אינם נכנסים ממש לגוף האדם.
- ג. כי לא כל אחד נהנה בהם.
- ד. כי זו הנאה שאין לה קצבה.

109. מדוע ברכת "מעין שלש" נקראת כך?

- א. כי מחולקת לשלש, על המחיה, על הגפן, ועל הפירות.
- ב. על שם ג' האבות, אברהם יצחק ויעקב שבירכו לה'.
- ג. על שם ג' הברכות הראשונות שבברכת המזון.
- ד. על שם שהיא ברכה המצטרפת לזימון בשלש.

110. איזה דבר נוהג רק בשבעת המינים?

- א. ערלה.
- ב. מעשרות.
- ג. ביכורים.
- ד. שביעית.

תשובות:

- 95. א. 96. ב. 97. ג. 98. ג. 99. ב.
- 100. א. 101. א. 102. ג. 103. ב.
- 104. ד. 105. ג. 106. ב. 107. ד.
- 108. ב. 109. ג. 110. ג.

111. על מה נהגו העולם להתפלל ביום ט"ו בשבט?

- א. על הגשם שלא יחסר.
- ב. על אתרוג נאה ומהודר לחג הסוכות.
- ג. על רימון ותפוח בדבש לראש השנה.
- ד. על העניים שיזכו ליהנות מפירות הארץ.

112. באיזה עץ חטא אדם הראשון?

- א. חִטָּה.
- ב. גפן.
- ג. תאנה.
- ד. כל התשובות נכונות, תלוי בדעות.

113. איך נקרא הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה?

- א. גרגרן.
- ב. משועמם.
- ג. גולן.
- ד. גס רוח.

114. מה נאמר על המברך על מאכל גזול בידו?

- א. ברכתו תועבה.
- ב. ברכתו לבטלה.
- ג. אין זה מברך אלא מנאץ.
- ד. טובל ושרץ בידו.

115. מי נמשל לעץ?

- א. האדם, שנאמר "כי האדם עץ השדה".
- ב. התורה, שנאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה".
- ג. אומות העולם, שנאמר "ואת גילוליהם עץ ואבן".
- ד. תשובות א' וב' נכונות.

116. הרוצה להיות חסיד במה יעסוק?

- א. במילי דברכות.
- ב. במילי דנזיקין.
- ג. במילי דאבות.
- ד. כל התשובות נכונות.

117. באיזו יד יש לאחוז המאכל בעת הברכה?

- א. ביד שמאל, משום "ושמאלו תחבקני".
- ב. ביד ימין, חוץ מן הפת שיש להחזיקה בעשר אצבעות.
- ג. בשני ידיו, וע"י כך זוכים ל:

"אורך ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד".

- ד. לא משנה באיזו יד, העיקר שיחזיק.

118. בירך על פירות העץ "בורא פרי האדמה", וכן להיפך, האם יצא ידי חובה?

- א. על פירות העץ ברכת האדמה יצא, אך על פירות האדמה ברכת העץ לא יצא.
- ב. על פירות העץ ברכת האדמה לא יצא, אך על פירות האדמה ברכת העץ יצא.
- ג. בשניהם יצא, שהרי נתכוין ל"פרי".
- ד. ספק ברכות להקל, ועדיף שיצא ידי חובה מאדם אחר.

119. מהיכן למדו שלעתיד לבוא הצדיקים יעמדו בלבושיהם?

- א. מהחִטָּה.
- ב. מהשעורה.
- ג. מהמננו.
- ד. מהשושנה.

120. אלו מצוות אינן נוהגות כלל בחוץ לארץ?

- א. כלאים וחלה.
- ב. ערלה ונטע רבעי.
- ג. תרומות ומעשרות ושמיטת קרקעות.
- ד. כל התשובות נכונות.

121. מי מהשבטים הקדושים התברך בשמן מרובה?

- א. יששכר.
- ב. זבולון.
- ג. אשר.
- ד. נפתלי.

122. איזה פרי הרגיל בו שוכח תלמודו של 70 שנה?

- א. ענבים.
- ב. זיתים.
- ג. רימונים.
- ד. תאנים.

123. על מה אמר הקב"ה לישראל "ובחנוני נא בזאת"?

- א. על מצות המעשרות.
- ב. על מצות השמיטה.
- ג. על מצות ברית המילה.
- ד. על התורה ומצוותיה.

124. באיזה יום מששת ימי בראשית נבראו האילנות והצמחים?

- א. ביום החמישי.
- ב. ביום השלישי.
- ג. ביום השני.
- ד. ביום הראשון.

125. מנין שמברכים על ריח טוב?

- א. "כל הנשמה תהלל יה", דבר שהנשמה נהנית ממנו.
- ב. סברא היא שאסור ליהנות מהעולם הזה בלא ברכה.
- ג. שנאמר: "ראה ריח ... אשר ברכו ה'".
- ד. שנאמר: "עוד שהמלך במסיבו", ואח"כ "נרדי נתן ריחו".

126. מה זכה היין שברכתו חשובה מכל המשקים?

- א. כי הוא עבר שינוי לטובה, ונעשה משביע, מזין משמח.
- ב. כי מתנסך על גבי המזבח.
- ג. כי ע"י היין יצחק בירך את יעקב מתוך שמחה.
- ד. כל התשובות נכונות, כמבואר בגמ' ובמדרש תנחומא.

127. מדוע ארץ ישראל נקראת "ארץ הצבי"?

- א. מפני שקלה לבשל פירותיה כצבי שהוא קל.
- ב. מפני שאינה מחזיקה פירותיה כעור הצבי שאינו מחזיק בבשרו.
- ג. מפני שכאשר יושביה עליה נמתחת כעור הצבי.
- ד. כל התשובות נכונות.

128. בימי מי חידשו את התקנה לברך 100 ברכות בכל יום?

- א. שלמה המלך.
- ב. יחזקאל הנביא.
- ג. עזרא הסופר.
- ד. דוד המלך.

129. מהי העצה היעוצה לכוין בברכות?

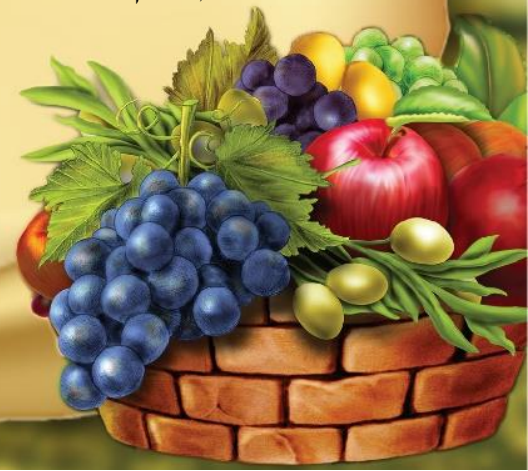
- א. לברך בקול רם בנחת ובמתינות.
- ב. לעצור לפני הברכה ולהתבונן למי לברך.
- ג. לחלק את הברכה ל-3.
- ד. כל התשובות נכונות.

130. היכן למדנו שמאכיל לבהמה ואח"כ לאדם?

- א. שנאמר: "ותשת העדה ובעירם".
- ב. שנאמר: "ונתתי עשב בשדך לבהמתך", ואח"כ "ואכלת ושבעת".
- ג. מעשה רבקה והגמלים.
- ד. שנאמר "אדם ובהמה תושיע ה'", הבהמה סמוכה לישועה.

תשובות:

- 111. ב. 112. ד. 113. ג. 114. ג.
- 115. ד. 116. ד. 117. ב. 118. א.
- 119. א. 120. ג. 121. ג. 122. ב.
- 123. א. 124. ב. 125. א. 126. ד.
- 127. ד. 128. ד. 129. ד. 130. ב.

סיכום עיקרי הדינים – קדימה בברכות

1. המוציא. פת חיטה, פת שעורה, פת כוסמין [מין חיטה], שיפון, שיבולת שועל.
2. מזונות.
3. הגפן/העץ/האדמה.
4. שהכל.

• כנ"ל, מעיקר הדין יכול להקדים האדמה להעץ, והעץ להגפן, וכן על זה הדרך, שבברכות אלו שאינן שוות אין בהן דיני קדימה. והמחמירים יקדימו הגפן, ואח"כ העץ, ואח"כ האדמה. ובתנאי שמה שמקדים הוא החביב לו יותר, או שהם חביבים בשווה, אבל אם פרי האדמה חביב לו יותר, טוב יותר להחמיר ולהקדים את פרי האדמה. וכן בתנאי שפרי האדמה אינו משבעת המינים, אבל אם הוא משבעת המינים, כגון שלווה ותפוח, טוב יותר להחמיר ולהקדים את פרי האדמה.

פירות העץ

1. שהחיינו.
2. שבעת המינים. לפי הסדר הזה – זית [גרעין 1], תמר [גרעין 1 מפוצל ל-2], ענב/צימוק [גרעינים], תאנה [עשרות גרעינים], רימון [מאות גרעינים].
3. שלם.
4. חביב עליו בדרך כלל.
5. נקי.
6. גדול.
7. ארץ ישראל.
8. תפוח/אגוז.

• מין שבעה קודם גם בברכת האדמה ובברכת שהכל. בברכת האדמה, כגון שלווה ומלפפון, מברך על השלווה האדמה ופוטר את המלפפון ושאר פירות האדמה. וכן שלווה ושעורה [מרק גריסים שלמים], מברך על השלווה ופוטר את השעורה. וכן בברכת שהכל, כגון מיץ רימונים וקולה, מברך על המיץ רימונים ופוטר את הקולה. וכן בירה ומיץ רימונים, מברך על הבירה ופוטר את המיץ רימונים.

- אין דין קדימה אם הפרי החשוב אינו לפניו, אפילו שידוע שעומדים להביאו.
- וכן אין דין קדימה אפילו כשהפרי לפניו אם אינו רוצה לאוכלו.
- וכן אין דין קדימה אפילו כשהפרי לפניו ורוצה לאוכלו, אבל אינו רוצה לאכול עכשיו, כיון שיש לו סדר בסעודה, כגון שיש לו עוגה לקינוח, יכול לאכול את התפוחי אדמה והעוף, ולבסוף את העוגה לקינוח.

ברכת הריח

1. הנותן ריח טוב בפירות.
 2. בורא עצי בשמים.
 3. בורא עשבי בשמים.
 4. בורא מיני בשמים.
- ברכה על מאכל – ואפילו ברכת שהכל – קודמת לברכה על הריח.

מקורות: שלחן ערוך ונו"כ סי' קסח ס"א, ב, ד, וסי' ריא. רמ"א סי' רטז סעיף י. מגן אברהם סימן קפב סק"ב. כף החיים סי' ריא סק"ז, וסי' רטז ס"ק עא. שו"ת יביע אומר ח"ט תאו"ח סי' קח אות קו סד"ה וע"פ. חזון עובדיה ברכות עמ' ערה. פסקי תשובות סי' ריא הע' 6.

נכתב ע"י הרב יצחק לוי שליט"א

